

Хомин І.П., к.е.н.,
старший викладач кафедри фінансів імені Сергія Юрія
Тернопільський національний економічний університет

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

При спробі здійснити аудит фінансової діяльності будь-якого підприємства на основі фінансової звітності, не дивлячись на те, що сама її назва підкреслює, яку саме діяльність вона відображає, відразу огортає розпач. Бо вже перша форма, тобто Баланс (Звіт про фінансовий стан підприємства) настільки синтезована, що за нею можна зробити хіба такі ж узагальнені аудиторські висновки. Аби підтвердити таку оцінку, візьмемо перший-ліпший «Звіт незалежного аудитора (Аудиторський висновок)», наприклад, за результатами діяльності ПАТ «Банк*», усіх реквізитів якого не наводимо, адже мова йде не про недоліки його діяльності, тим паче, що виявити їх за цією звітністю, зазвичай не вдається, а про недосконалість такої звітності.

Так от, перша сторінка цього звіту містить, крім адресних даних аудиторської установи, спеціалісти якої його склали, перелік стандартних форм фінансової звітності від згадуваного Балансу до Приміток до неї включно, нагадування, що «управлінський персонал банку несе відповідальність за подання цієї звітності відповідно до МСФЗ» та «за такий внутрішній контроль, який він визначає необхідним для забезпечення складання фінансової звітності, що не містить (sic) суттєвих викривлень унаслідок шахрайства або помилки». Тобто формально виходить, що за несуттєві викривлення фінансової звітності навіть унаслідок шахрайства управлінський персонал банку не відповідає.

Квінтесенцією ж цього висновку є т.зв. «умовно-позитивна думка» на другій сторінці аудиторського висновку, згідно з якою «фінансова звітність ПАТ «Банк*» представляє достовірно в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан на кінець дня 31.12. 201* року, його фінансові результати та рух грошових коштів за рік, що закінчився на зазначену дату, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності». Звичайно, можна зауважити, що й стиль викладу цієї «умовно-позитивної думки» не відповідає побудові складно-підрядних речень, оскільки за нею виходить нібито кінець дня ...закінчився на зазначену дату відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності. Головне ж, звісно, не в цьому. А в тому, що до нього прикладені передруки зі звітних форм за суміжні роки, де навіть відхилень за статтями активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат не визначено, не зважаючи на загалом катастрофічні наслідки такої діяльності: прибуток до оподаткування зменшився за рік у 2,6 разу, активи – на 2 млрд грн тощо.

Правда, тут на відміну від інших підприємств, де навіть фігурує такий алогізм як «капітал-мінус», власний капітал хоч і зменшився на 120 млн грн за рік, усе ж таки величина додатня. Причому в них роками нагромаджуються величезні суми непокритого збитку, практично затушовуючи фінансовий стан таких підприємств, які насправді є банкрутами, але, як ні в чому не бувало, продовжують свою збиткову діяльність, певна річ, освячену такими аудиторськими висновками.

Тож думається, що висновки стосовно відповідності показників фінансової звітності обліковим даним могли би готувати не аудитори, а ревізійні комісії акціонерних підприємств. Аудит же має бути націлений не на констатацію на кшталт «фінансова звітність ... представляє достовірно в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан», нашвидкуруч сформульовану за побіжним звірянням (або й не!) аналітичних рахунків зі сальдо синтетичних у Головній книзі, а глибокий економічний аналіз господарських операцій, здійснених на підприємстві. Й тут замало примітивного методу відхилень плюс-мінус, бо хоч він і запозичений із математики, але інколи ставить у тупик, як-от у випадку, коли керівник одного відомства, яке провалило всі планові завдання, похвалився тим, що за показником собівартості його вдалося перевиконати.

Таким чином, необхідність інтегрованої звітності є безспірною, позаяк за теперішніми формами фінансової звітності марно пробувати «наносити балансу логічні удари» – як образно висловився класик облікової теорії О. Рудановський [1, с. 44]. Отож зусилля вчених бухгалтерів і фінансистів повинні бути спрямовані на розробку форм інтегрованої звітності. Позаяк інтерпретація іншомовних зарубіжних джерел, навіть за умови, що при цьому пробується сформулювати відмінності фінансової й інтегрованої звітності, як-от щодо: «мислення – ізольоване/інтегроване; основний об'єкт вивчення – фінансовий капітал/всі види капіталу; часово-змістовна орієнтація – минуле, орієнтація на фінансову складову/минуле і майбутнє, орієнтація на взаємозв'язки і стратегію; часові рамки – короткострокові/короткострокові, середньо- і довгострокові» тощо з анахронізмом «технологічність – у паперовій формі/на основі застосування сучасних технологій» [2] вкупі, навряд чи сприятимуть впровадженню в українських підприємствах інтегрованої звітності. Певна річ, така ж доля спіткає й аудит їхньої фінансової діяльності.

Думається, що з позицій фінансових насамперед у якійсь із форм інтегрованої звітності має фігурувати інформація про колообіг основного й обігового капіталу, їхню імобілізацію – призабутий термін, що зумовив постреформені фінансові негаразди в більшості підприємств –, необдуманно вилучена зі звітності, яка на той час ще мала назву бухгалтерської. Хоч коли глянути, приміром, на доперебудовний річний звіт підприємства, то складається враження, що він власне й був прообразом інтегрованої звітності. Не тому, що його обсяг становив у 1980 р. 99 сторінок, а передусім із-за наявності в ньому як згадуваної, так і органічно вмотивованої дотичної статистичної інформації.

Список використаної літератури:

1. Рудановский А.П. Анализ баланса. М.: Макиз, 1925(а).
2. Towards Integrated Reporting. Communicating Value in the 21st Century. IIRC, 2011. 30 p.